

UDK 581.4:634.22

UTICAJ TEMPERATURNIH USLOVA NA POJAVU MORFOLOŠKI STERILNIH CVJETOVA U ŠLJIVE POŽEGAČE¹

Mr NIKOLA MIČIĆ
 Poljoprivredni fakultet, Sarajevo

Naučni rad - Scientific paper. Primiteno - Received 6.12.1991.

Morfološka sterilnost podrazumijeva različite slučajeve zakržljivosti cvjetnih organa koji se javljaju kao prepreka normalnoj oplodnji ovih cvjetova (K o b e l, 1930; S t o i č k o v, 1959; T u t a j u k, 1969; V l a š i ć, 1980). Tako su opisani različiti slučajevi izostajanja formiranja kruničnih listića i tučkova u pojedinim sortii jabuke i džanarike. Isto pojava uočena je i kod nekih sorti domaće šljive s tim da u zavisnosti od povoljnosti spoljašnjih uslova broj cvjetova sa defektnim prašnicima varira u pojedinim godinama u širokim granicama (S t o i č k o v, 1959). Бесплодность услед ненормальной гряде туčkova констатована је и код неких сорти кajsije (K o s t i n a, 1936; M a l i g a, 1948), брескве (B u l a t o v i ć, 1959; N a j č e v s k a, 1974; M i t r e v s k i, 1984) и шљиве (M i č i ć i s a r., 1990).

Iako većina istraživanja ukazuje da spoljnji uslovi, među kojima i temperature, imaju uticaj na ispoljavanje morfološke sterilnosti, ni u jednom slučaju se ne navodi koji su to temperaturni uslovi u kojima se ova pojava javlja u većem obimu.

Cilj ovoga rada je da utvrdi zavisnost između temperaturnih uslova u periodu od VI do IX etape organogeneze i intenziteta pojave morfološki sterilnih cvjetova kod sorte požegače.

¹ Rad je saopšten na IX simpoziju Jugoslovenskog društva za fiziologiju biljaka, Gozd Martuljek, 1990.

MATERIJAL I METOD RADA

U sklopu širih proučavanja organogeneze generativnih organa šljive (*Prunus domestica* L.) sorti: požegača, altanova renkloda i stenlej u periodu 1981 - 1983. godine u Podlugovima*, i sorti: požegača, čačanska rodna, čačanska najbolja, čačanska rana, čačanska ljepotica, čačanski šćecer, rutgeršteter, stenlej i bruks u periodu 1987 - 1989. godine u Osječanima kod Doboja**, uočena je i pojava morfološki sterilnih cvjetova samo u sorte požegače. U sklopu ovih proučavanja cvjetovi sa ispoljenim deformacijama, opisani su, grupisani prema tipu deformiteta i fotodokumentovani (Slike 1 - 5).

Analiza temperaturnih uslova obuhvatila je tok dnevnih apsolutnih minimalnih i maksimalnih i srednjih dnevnih temperatura u periodu februar - maj za svaku godinu posmatranja. U periodu 1981 - 1983. godine temperature su mjerene u samom zasadu u Podlugovima, a u periodu 1987 - 1989. godine za zasad u Osječanima podaci o temperaturama uzeti su za meteorološku stanicu Dboj.

Kretanje i odnos posmatranih temperatura u navedenom periodu analizirani su izračunavanjem krivulja trenda i njihovom grafičkom prezentacijom (Graf 1 - 6).

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Tipovi deformiteta cvjetova šljive cv. požegača

Tipični cvjetovi šljive (*Prunus domestica* L.) građeni su od pet čašičnih listića zelene boje, pet kruničnih listića bijele do bijelo-žučkaste boje, dvadeset prašnika i jednog monokarpnog plodnika (sl. 1.). U građi cvijeta pojedinih sorti šljive normalno se javljaju manja odstupanja u broju kruničnih listića, od 4,98 do 5,69, u broju antera, od 17,16 - 31,25 kao i pojavi manjeg broja staminodija ili antera čiji se filamenti dijelimično razvijaju u krunični listić (L a z a r e v i ć, 1985).

Proučavanja morfoloških karakteristika cvjetova navedenih sorti i u Podlugovima i u Osječanima pokazala su da se cvjetovi sa izraženim morfološkim poremećajima redovno javlja samo u sorte požegače.²

Na osnovu morfološke analize cvjetova sa ispoljenim deformitetima, u sorte požegače, izvršena je klasifikacija tipova poremećaja i grupisanje ovih tipova cvjetova u slijedeće četiri grupe:

² *Naučnoistraživački zadatak: »Proučavanje procesa organogeneze i metabolizma nekih elemenata šljive u određenom ekološkom području«, finansiran sredstvima SIZ-a nauke BiH, 1981 - 1983.

**Naučnoistraživački zadatak: »Organogeneza generativnih organa šljive«, finansiran sredstvima SIZ-a nauke BiH, 1987 - 1989.

